

Lokal rapport som kommentar till två nya folkbildnings-rapporter

Om stödet till studieförbunden och kommuner och regioners roll

I samband med Almedalsveckan presenterades en rapport från Folkbildningsrådet om finansieringen av folkbildningen – och kommuner och regioners roll i denna. Dessutom presenterade Studieförbunden i samverkan en rapport om konsekvenserna av nedskärningar av statsstödet.

Här kommer en kommentar till dessa rapporter utifrån länsbildningsförbundets insyn i folkbildningen och finansieringen av den i Örebro län.

Kommunalt och regionalt stöd

Rapporten visar att en majoritet av landets kommun- och regionpolitiker anser att folkbildningen är värd offentliga resurser.

Det känns igen i Örebro län där alla länets kommuner avsätter ett kommunalt stöd till studieförbunden, och där det finns ett stabilt stöd från regionen.

Det finns bra relationer och samverkan med kommuner och regionen.

Minskade ekonomiska stöd

Folkbildningsrådets rapport visar hur stödet till studieförbunden 1992 var lika stort från staten, regionerna och kommunerna men hur utvecklingen förändrats drastiskt sedan dess (s3). Förenklat kan man se att fram till år 2020 sänktes stödet från regionerna men framförallt kommunerna drastiskt och totala bidragsnivån hölls enbart uppe tack vare höjda statliga stöd. Efter detta har dock även statliga stöd sänkts, först genom att riktade stöd togs bort och uppräkningsar som skulle kompensera för inflation och kostnadsökningar uteblev, men sedan 2024 har också politiska beslut lett till att en tredjedel av statsbidraget nu 2026 är borta jämfört med 2023.

I Örebro län har vi gjort liknande jämförelser av kommunernas och regionens stöd från 2013 och framåt. På grund av att stödet legat kvar på samma nivå och inte räknats upp under dessa år har vi räknat ut att de offentliga stöden skulle varit 9,6 miljoner kronor högre.

Stödet 2013 var 9,9 mnkr från länets kommuner, tolv år senare hade det sänkts till 9,5 mkr. Men om det räknats upp i takt och tagit hänsyn till kronans förändrade värde skulle bidraget 2025 istället varit 14,2 miljoner kronor. Om man räknar på det sättet har stödet alltså sänkts 46%.

Bara de senaste åren har några kommuner sänkt det kommunala stödet till studieförbunden (Askersund, Lindesberg, Karlskoga, Degerfors), men några har också höjt sitt kommunala stöd (Hallsberg, Örebro). Trots att Kumla sänkte sitt stöd som ett engångsbeslut för flera år sedan, har de sedan dess ändå räknat upp stödet årligen, så har ingen annan kommun gjort strukturellt.

Gällande regionbidraget så hade det, om det räknats upp i takt med kronans värdeförändring varit 4,9 miljoner kronor högre än idag. Detta beror på stillastående nivå och en tidigare sänkning, även om regionen under senare år gjort välkomnade uppräkningsar årligen.

Till detta ska man lägga den stora sänkning av statsstödet som regeringen och Sverigedemokraterna genomfört de senaste tre åren. 2023 var statsbidraget till studieförbunden i länet 19 miljoner högre än idag (räknat med schablon).

Varför är offentligt stöd viktigt?

Det offentliga stödet möjliggör att studieförbund kan finnas i hela landet och göra insatser - det är en grundbult i den svenska demokratin. Men det påverkar också individer och samhället på fler sätt. Det stärker folkhälsa, integration och människors självkänsla och egenmakt och hjälper dem att bli anställningsbara. Men det skapar också social samvaro, psykisk hälsa och på många håll är det studieförbundens verksamhet som ser till att en kommun har ett rikt kultur – och fritidsliv och är en plats man trivs att bo på.

Ideellt arbete värt 53 miljoner

När studieförbund har personal och grundorganisation kan de arrangera folkbildning där människor engagerar sig ideellt också. 80% av alla cirkelledare gör det helt ideellt. Under 2024 bedömdes det ideella arbetet av ledare i studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet motsvara 53 miljoner kronor i Örebro län*.

Om ett studieförbund med offentligt stöd finns på en ort möjliggör det också att de kan vara en part som söker andra riktade stöd för satsningar från Europeiska socialfonden, Leader, stiftelser osv, ofta i samverkan med kommunen.

Ska skattemedel betala för allt?

Nej, det vanligaste är att deltagarna är med och betalar för aktiviteter de deltar i. Ur ett nationellt perspektiv finns siffror som visar att deltagaravgifterna var 560 miljoner kronor 2023, det var mer än alla kommuner gav i stöd tillsammans.

Studieförbunden vill dock kunna göra verksamhet riktad till personer som har låg betalningsmöjligheter, tex ungdomar, pensionärer eller arbetslösa och därför är de offentliga stöden extra viktiga.

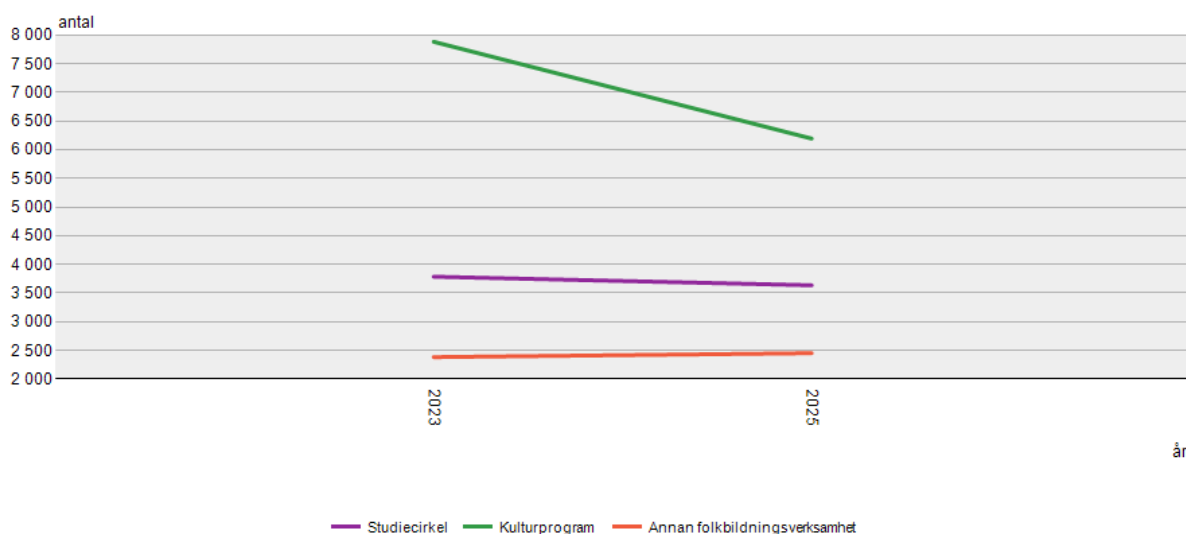
Vilka konsekvenser har det fått att stöden sänkts?

Kortfattat handlar det ju om att det går att göra mindre och mindre. Färre personer riskerar att nås av folkbildningen. Studieförbunden kan inte göra allt som efterfrågas eller tvingas ta ut avgifter som utesluter vissa grupper. Bara de senaste tre åren har studieförbunden fått lämna lokaler på flera orter i länet och cirka 30% av personalen har fått sluta. De har blivit mer beroende av tillfälliga projektmedel vilket gör grundorganisationer mer osäker.

Minskat antal arrangemang

Det går inte att jämföra statistik inom studieförbunden alltför långt tillbaka i tiden eftersom villkor och förutsättningar förändrats (tex pandemin) men det går att titta tillbaka till 2023 och framåt, dock ändrades statsbidragsvillkoren 2024 vilket förklarar en liten del av minskningen av kulturprogram.

Arrangemang efter verksamhetsform och år. Örebro län, Folkbildning, Samtliga förbund, totalt.

Källa: SCB

2025 genomfördes 1770 arrangemang färre i Örebro län än 2023, en minskning med nästan 13 % totalt. **

Studiecirkel minskade 4% (i en studiecirkel träffas en grupp på minst 3 personer i minst 3 timmar minst 3 gånger, men ofta pågår den en hel termin. Deltagarna måste vara över 13 år).

Kulturprogram minskade 21 % (i kulturprogram inräknas tex föreläsningar, konserter, föreställningar och även underhållning som arrangeras på särskilda boenden).

Annan folkbildningsverksamhet ökade 3% (här kan deltagarna vara från 6 år och uppåt och kan ses en enda gång).

Rapport av Örebro läns bildningsförbund genom länsbildningskonsulent Cecilia Lönn Elgstrand.

Om rapporterna

Folkbildningsrådets rapport *Finansiering av folkbildningen – kommuners och regioners roll i flernivåfinansieringen*. <https://folkbildningsradet.se/om-oss/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2026/finansieringen-av-folkbildningen-kommuner-och-regioners-roll-i-flernivafinansieringen/>

I Almedalen presenterade Studieförbunden i samverkan (de åtta studieförbundens nationella intresseorganisation) också rapporten *Studieförbundskrisen - fyra år av nedskärningar*. <https://studieforbunden.se/dokument/studieforbundskrisen-fyra-ar-av-nedskarningar/>

Där framgår följande ur ett nationellt perspektiv

- En femtedel av studieförbundens folkbildning har försvunnit sedan 2023 (till 2025). Totalt har 55 000 folkbildningsarrangemang försvunnit under de två första nedskärningsåren 2024 och 2025.
- Landsbygdskommunerna drabbas hårdast. Där har en fjärdedel av arrangemangen försvunnit, medan en sjättedel försvunnit i storstäderna.

- En miljon timmar ideellt arbete har förlorats. Det motsvarar ett ekonomiskt värde om 390 miljoner kronor.
- 1 000 anställda folkbildare har fått sluta, motsvarande 30 procent.
- Två av tio studieförbund har lagt ned helt.
- Studieförbunden har stängt lokaler i fyra av tio kommuner.
- Musiken är ett exempel på ett område som drabbats. 300 replokaler har stängt och 8 000 spelningar har uteblivit. Men andra ämnesområden har drabbats lika hårt.

*Siffror från rapporteringsverktyget Gustav där alla studieförbund lägger in sin verksamhetsstatistik.

** Siffror från SCB:s studieförbundsstatistik som presenteras årligen. <https://stuv.scb.se/>

